

TARİH

Cilt 2 * Sayı 14
1 Kasım 1950

Dünyası

Birinci Sultan Muradın Müzesi

Yazan:

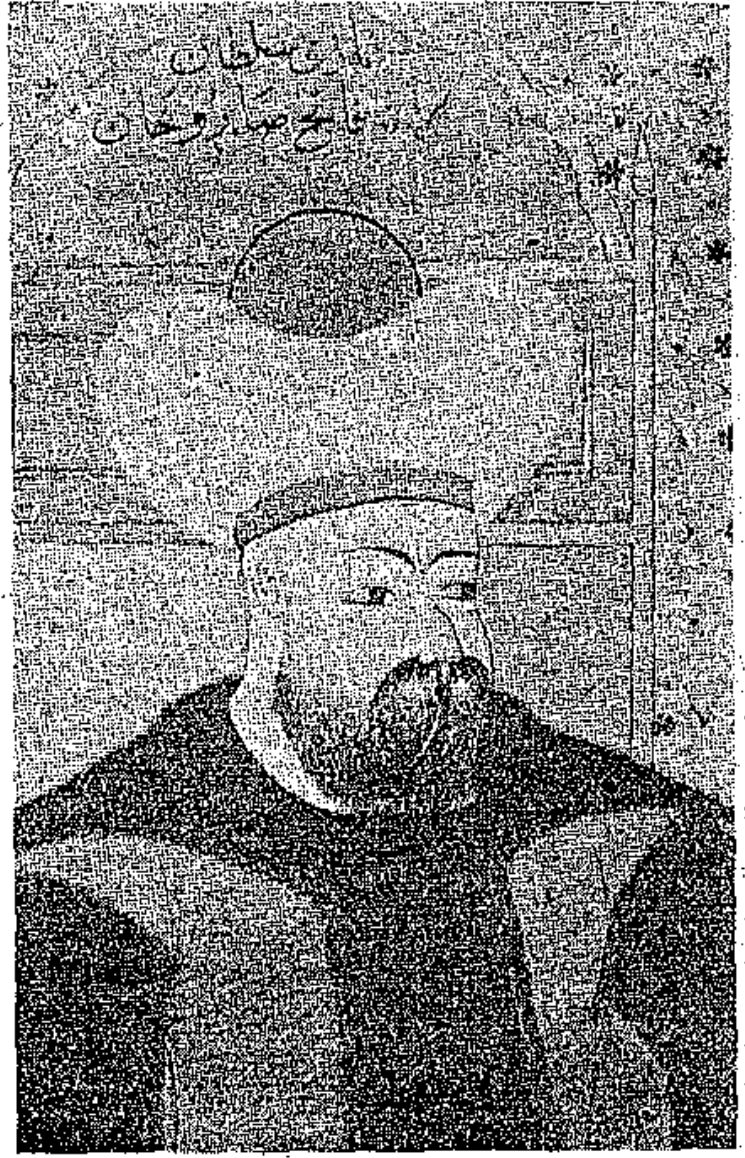
Prof. Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

İmza etmesini bile bilmiyerek Ragozalılar-
la 767 (1365) de yaptığı Ahidnâmeye elini mü-
rekkebe batırıp başlığını yazan Hammerin
hilâfına, Alim, Fâdil, çok muhtemeldir ki
bildiği Arapça ile tâkib edebildiği kitapla-
rın bulunduğu bir kütüphaneye malik olan
ve Hükümdarlıkta aranan pek yüksek ve ko-
lay kolay emsâlinde bulunmayan meziyetlere
sahib olan Birinci Sultan Murad (Hudavendi-
gâr) makamına yakışır surette harp sahasın-
da şehid düşmüştür. Orta boylu, orta şakallı,
değirmi yüzlü, şahin bakışlı, seyrek dişli, bü-
yükçe burunlu, uzun boylu olarak tarif edilen
bu şeci' metin ve gayretli, kerim, merhametli,
âdil ve siyreti güzel bizzat de zamanın şer'i
ilimlerini bilecek kadar âlim, ulemaya ve il-
me muhib bazı eserler şahsına ithaf olunarak
yazılan bu hükümdar kendisi için mukadder ve
lâkin şerefli akıbetinden sonra cesedi Bursaya
getirilerek Çekirgede yaptırdığı medresesini de
içine alan caminin karşısındaki sekiz mermer-
direğe müstenid kubbeli türbeye defnedilmiş-
tir.

Türbesi o zamanın Türk an'ane ve terbiye-
si ile kendisinden kalan hatıralarının da top-
landığı bir müze oluyor. Kabrini ziyaret eden-
ler onun şehid olurken arkasındaki elbiseden
tutunuz da harp âletleri, zırhlı gömleği, ima-
meli tacı, atılas hırkası ve ceylan derisi sima-
tına kadar hepsini buluyor. Bu teamül diğer
padışah türbelerinde de vardı. Biz bu yazımız-
da bilhassa Murad Hudavendigâr'ın türbesi ha-
tıraları üzerinde durduk.

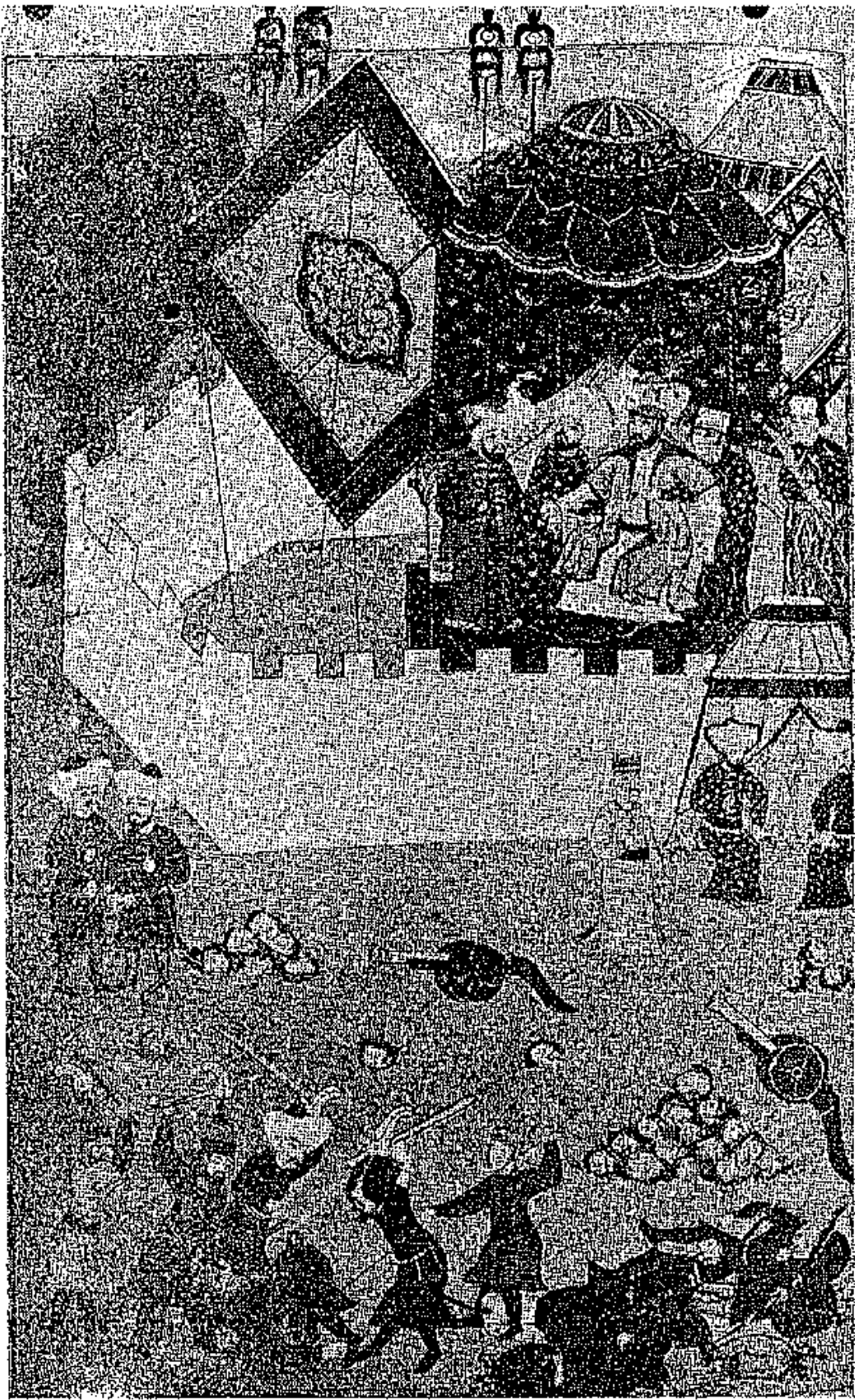
Ölen orada mahfuz. Hürmetle ve tazimle
gidenler safbeste ihtiram duruyorlar. Lâkin
onun hayattaki hatıraları da orada. Adeta onun
şahsî eşyasının bulunduğu müze. An'ane ve ta-
rihe bu ne bağlılıktır? Hatıraları bu kadar be-
nimseyenler bunlardan da ilhamlar almışlar-
dır. Sonra bu, Türk milletinin, hislerinde ve
hatıralarındaki olgunluğa ne yüksek bir misâl-
dir.

Birinci Sultan Murad (726 (1326) da doğ-
muş 760 (1359) da padişah, 5 Şaban 791 (9 A-
gustos 1389) da şehid olmuş ve 65 sene yaşa-
602.

Birinci Sultan Murad

miş bir baş. 30 sene saltanat sürmüştü. Yani ya-
şayacağı kadar yaşamış ve göreceğini gördüğü
gibi vatanına da bihakkin hizmet etmiş. Amma
o da nihayet bir fânî. Fakat şeref meydanında
şerefle ölmüş. Koyduğu eserlerden Anadolu-
dakiler payidar Kütüphanesine ait bir kitap
mahfuzumuz. Türbesindeki hatıraların mühim
bir kısmı zayi olmuş. Rumelide Kosvadaki tür-
besinden haberimiz yok. O belki zamanında
aralarına karışan bazı soysuzların hareketle-
rinden dilgir olmalı ki ana vatanda gömülme-
sini şol cihetten istemiş olabilir. Rumelinin 6,5
asır bizde kalacağını bilmiş. Pekiy sonra ne o-
lacak? Onu maalesef bugün için hissetmiş. Ne
iyi olmuş da ana vatana cesedini getirmiş.
Yoksa medeniyetini ve adâletini gördüğü Ru-
melide onun şehametli hatırasına hürmet edil-
miyecek ve medeniyet diye ortaya çıkanlar kimi
bilir ona ne feci akıbetleri lâıyk görecektirdi.
İşte bugün için 6 asır önce uzağı gören hüküm-

Murat, I in Kosovada şehadeti (Hünernâme'den)

darâ Hudavendikâr derler. Hem ne Hudavendigâr:

Ömrü gazâda geçmiş. 37 harbe iştirâk etmiş. Edirneyi alan o. Kosovada Edirne için ölen o. Hem gittiği yeriye Türk adaletini ekmiş. Mamafih Hudavendigâr için biz de gaddar davranmışız. Onun hatıralarına hürmet etmemişiz.

Hakkında bir eser yazmamışız. Saltanatının son senelerinde Bursada yaptırdığı sarayı bile muhafazaya lüzum görmemişiz. Hani onun pek sevdiği Bursada türbesi civarındaki kasrı: İki asır evvel mevcut, bugün yok. Yalnız sarayının yerimalûm. Bursa hisarı içinde Şahadet camii karşısında. Hâlen Tophane denen manza-

ralı yerde. İşte bu camiın küşad resmini yapıyor. Bulunanlara veda'ı, artık Bursada son hatırasıdır. O veda' sahnesi Kosvada Şehadet meydanının başlangıcı idi. Zira o veda' onu mukadder alın yazısına götürür. Lâkin koca bir Rumeliyi bize bahşetmek mukabilinde. Onun içindir ki halk asırlarca kabrine ve hatıralarına koşmuş, bu büyük şehidin kabrinde edilecek duanın muftaka kabul olunacağına inanmış ve kabul olunmuş da. Hattâ onun kabri toprağını bütün hastalıklarına şifa verdiğinden almışlar. A'anlar bunun sabit olduğunu söylemiş ve hattâ yazmışlar bile. Halkın nazarında Hüdavendigâr keramet sahibi olmuş. Ona her teveccüh edenin kalbi ona kendi şahıslarında kerametler göstermiştir.

İşte hacet sahiblerinin kiblesi olan türbe şekli aslısını müteakib asırların tamirinden kaybetmiş. Bugün haricen eskiliğinden çok az şey var. 1154 (1741) tamiri bir tarih manzumesiyle yaşatılmış. Gidenler okusun veya okutsun.

Gelelim bu ferahfeza ve içine girenlerce hürmet edilen müzesindeki hatıralara.

Evliya Çelebiye göre: Kabri üzerinde sapan oku, zulesi kadife ile kaplı olduğu hâlde asılı durur. Şehid olduğu kanlı lül'atı ve sair alât ve bısatları cümle mahfuzdur. Amma Asitanei saadetine adam girdikte bir dehşettir hasıl olur.(1)

Hasan Taibe göre: Hudavendigârın harpte giydiği zirhlî gömlek, yaldızlı ve imameli tacı şerifeleri ve bir atlas hırka, bir uzun ve musanna kilit ve miftah ve edayi salatta hazır ettikleri bir adet ceylân derisi seccade var. Türbeyi ziyarete gelenler görür.(2).

Bay Kâmil Kepçelioglu'na göre: Türbede vaktiyle mahfuz olan zirh sirmalıdır ve Hudavendigârın harpte kendisinin giymesine mahsustur. Ceylân derisi denen seccadede ve seferlerde yemek yediği sofrâ örtüsü de vaktiyle bunu tepsi gibi yayarak kullanılır ve sonra silip katlayarak kaldırırlarmış.

Hâlen türbede nefer var?

Kabirler önünde kitabeler. Temiz bir türbe lâkin eşyasız. Pencere perdeleri açık. Ehemmiyetle zikre değmez lâvhalar. İşte o kadar.

Bu türbeden naklolunanlar:

2 si büyük 4 şamdani hâlen Yeşil «Sulta-

(1) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, cild 2. S. 14, sene 1050 (1640).

(2) Hatıra-Miratı. Bursa. 1323.

niye» medresesindeki Bursa Müzesinde saklıdır. Suriye veya Mısır mamulâtından, savaklı. Sultan Berkuk bunları Birinci Sultan Muradın şehadetinden sonra İslâm âleminin teessürüne tercüman olarak hükümdarın türbesine gönderiyor. Bir de Kur'anı Kerim göndermiştir. O da türbede muhafaza edilirken, bir defa kaybolma hâdisesi üzerine bir cüz'ü Topkapı Saaryı Müzesine gönderilmiştir ki cüz cüz olduğundan 15 inci cüz'den başlayan bu 30 cüzün 24 cüz'ü çalınmış, ancak 4 tanesi müzeye naklolunabilmiştir.

Eski bir parçası hâlâ Türk - İslâm eserleri müzesinde 547/No. 35 de saklıdır. 9X28 eb'adında 108 sahifedir. Elcüzü Hâmîs ve aşere altında yaldız üzerine beyazla sultan Berkuk tarafından Sultan Murad türbesine vakfına dair bir kayıt vardır. 744 (1342) de yazılmıştır. (3)

Bir diğer Kur'anı Kerim, 3 sülüs ve 2 nesih satırlıdır. 36,5X24 ebadında tezhiplidir. İmza ve tarih yoktur. Lâkin Murad Hudavendigârın Bursadaki camiline veziriazam Sokullu Mehmet Paşa tarafından 983 (1575) de vakfedilmiştir.

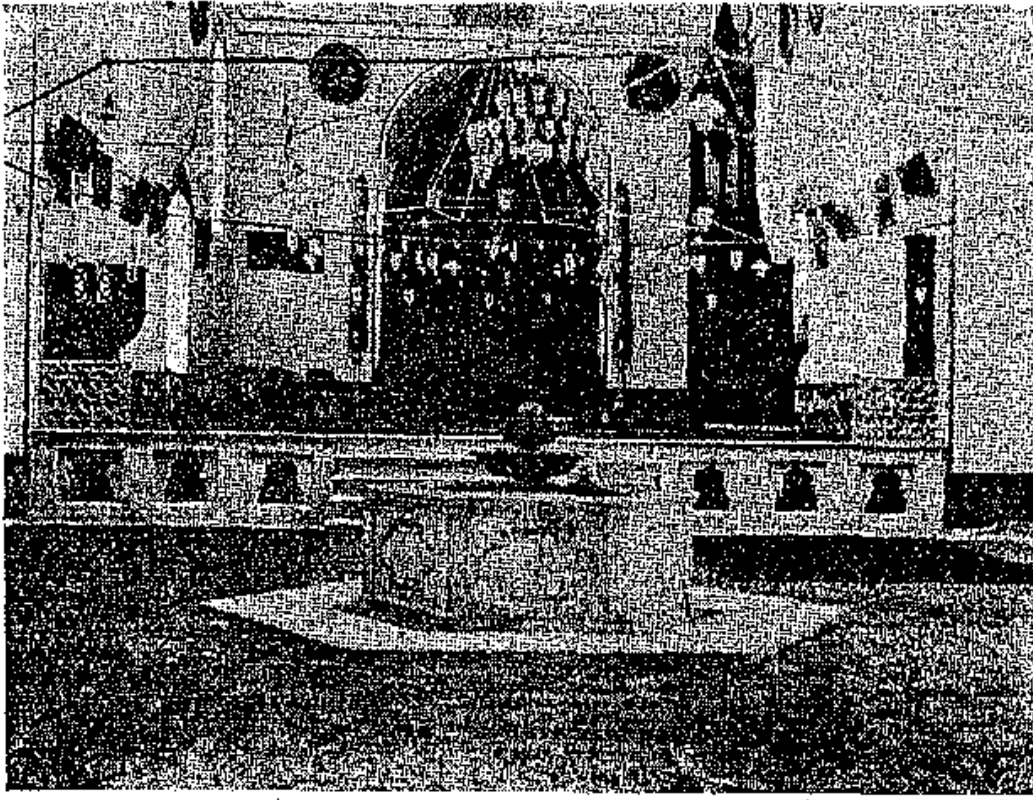
Aynı tarihte gelen diğer bir Kur'anı Kerim de 25X35,5 ebadındadır. Her sahifede iki satır sülüs, 14 satır nesihdir. Tarih yoktur. Hâlen müzede No. 42/2 de kayıtlıdır. Yine aynı tarihte naklolunan bir diğeri N. 25/431 de kayıtlıdır. 22X34 eb'adında 2 cilttir. Hattatına ve devrine ait izahat yoktur. Yine bunlarla beraber gelen kitabesiz ve tarihsiz bir diğer Kur'anı Kerim daha vardır ki daha ufacak 17X25 eb'adındadır. Müzede N. 38/509 da kayıtlıdır.

Berkukun gönderdiği bu 30 cüz Kur'anı Kerim büyükçe bir boy olduğundan ondan kinaye (Deve dengi) diyorlar. Yâni bir devenin bir tarafına Kur'anı Kerim konursa öteki denge kıymetçe muadildir mânasına da alırlarmış (4). Bir de Hudavendigârın türbesindeki sanduka üzerinde bir şal da varmış, çalınmış, yerine alâlede şal taklidi bir basma koymuşlar.

Hudavendigâr hazretleri yeni türbesinde ve yeni müzesinde, hayatında olduğu gibi yal-

(3) Memduh Turgut Koyunluoğlu. Bursa gezintilerinden (Abideler) Uludağ mec. No. 2, 1935.

(4) Müze memuru Bay Avni tarafından bunun herşeyi için söylendiğini ve bilhassa Kur'anı Kerim khakında da kıymetini beyan için nakledildiğini bildirir.

Bursada Birinci Murat camii

nız değil. Kendisine ölümlerinden sonra yanına kabulüne lâyık görülen birçok maiyyeti var. Heysi taallûkatı. Oğlu ve torunlarını sıralayan gibi sıraya dizilmiş buluyoruz.

5 Şaban 791 (1389) da Kosovada Miloş Kabloviç taarfından hiyanetle Birinci Sultan Murad «Hüdavendigâr» şehid edildikten sonra iç uzuvları çıkarılarak mahallinde gömülmüş ve bilahara üzerine türbe yapılmıştır. Kosovadan Bursaya tahminimizce tuzlanarak mumya gibi sarılmış mübarek naşı ziri zemin edilerek yani altındaki eskiden yapılan kümbedin de zeminine defnedilmiş yahud da sandukaya konmuştur. Oraya girenler bir zamanlar orasının depo gibi kullanıldığını ve bir iskelet veya sandukasına rast gelinmediğini söylüyorlar.

Türbede kendisinden başka medfun olanlar:

— İkinci Sultan Bayezidin oğlu olup 910 (1504) da Kefede ölen Şehzâde Mehmed, duvarın kenarındadır.

— Hudavendigâr gâzinin küçük oğlu Şehzâde Yakub Çelebi 769 (1368) de doğmuş. 791 (1389) da doğmuş. 791 (1389) da Yıldırım Sultan Bayezit tahta çıkınca yeni tâcidâr Ağabegisi tarafından Kosvada şehid edilmiştir. Karesi valisi idi. Eyâleti askeriyle muharebede hazırda.

— Emir Süleyman oğlu Şehzâde Orhan Çelebi 819 (1416) da doğmuş, 832 (1429) da Bursada vebadan ölmüşlerdir. (1).

— Emir Süleyman, Hüdavendigârın solunda medfundur. 782 - 814 (1380 - 1411).

— Yıldırım Sultan Bayezidin oğlu Musa Çelebi 816 (1413).

— Ayrıca isimleri mâlum olmıyan veya hut zamanla kaybolan 4 kabir.

Ayrıca üzerinde durulacak efsaneleri olan Çekirge Sultan da türbenin kapısı haricinde ve türbeye bitişik olarak medfun.

Resimler ve izahları:

1 — Birinci Sultan Murad Hüdavendigârın renkli ve şimdiye kadar bir yerde nesrolunmamış minyatürü. Topkapı Sarayı Müzesi Hazine K. No. 2132.

2 — Birinci Sultan Muradın Kosvada şehid olması. Tam göbeği üzerinde yara aldığı görüllüyor. Muharebe meydanında onun katilini tepeliyorlar. Üstad Osmanın Hünername-deki tablosu. Topkapı Sarayı Müzesi Hazine K. N. 1532. Varak. 94.

3 — Bursada yaptırdığı Çekirgedeki caminin içi. (Esad Fuad Tugay tarafından alınmıştır).

4 — Türbenin dışında bir şehzadenin mezarı.